СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 250. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 27 жовтня 1931. VOL. XXXIX. No. 250. Jersey City, N. J., Tuesday, October 27, 1931. THREE CENTS.

ГУВЕР І ЛЯВАЛЬ ПОГОДИЛИСЯ ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ

ВИДАЛИ СПІЛЬНИЙ КОМУНІКАТ, У ЯКІМ ПІДЧЕРКУЮТЬ ТРАДИЦІЙНУ ФРАНЦУСЬКО-АМЕРИКАНСЬКУ ПРИЯЗНЬ. АМЕРИКА НЕ МІШАЄТЬСЯ В ПОЛІТИЧНІ СПРАВИ ЕВРОПИ.

ВАШИНГТОН. — Конференція француського премієра Ляваля з президентом Гувером закінчилася проголошенням спільного комунікату, в якім вони обидва стверджують, що їхня розмова була щира й неформальна, порушила важні проблеми та довела до порозуміння в ріжних справах, які доможуть світови вийти з економічної депресії.

Ляваль запевнив Гувера, що Франція перестане витягати з Ню Йорку золото. Далі погодилися щодо того, що плян Йонґа має бути далі в силі, та що на його підставі спеціяльна комісія має провірити фінансовий стан Німеччини. По звіті цеї комісії буде можна повзяти кроти в справі воєнних довгів. Цей крок має вийти з Европи.

Франція і Злучені Держави задержують надалі золоту стопу. Обидві держави мають спільно кооперувати в справі ліквідації економічної депресії.

З комунікату й інших запевнень виходить, що з боку американського уряду не порушено ніяких політичних квестій, а тільки зложено з обидвох боків запевнення, що буде докладатися зусиль, щоби вдалася конференція обеззброєння. Гувер і Стімсон заявили, що вони не є заінтересовані в політичних справах Европи, тому не прийшло до ніякого порозуміння в справі забезпечення Франції з боку Америки на випадок, коли би вона була нападена.

ПРОТИ ВИДАТКІВ НА АРМІЮ.

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер привитав Методиський Екуменічний Конґрес промовою радіом про світовий мир, взиваючи всіх іти слідами миролюбивого Христа. Президент підніс, що прямо вірити не хочеться, що по стільки сотках літ науки Христа й по стільки воєнних досвідах все ще треба говорити про війну й говорити проти зброєння та величезних видатків на армії в часі, коли люди голодують.

ФУНДАЦІЇ ВИДАЮТЬ $25,500,000 РІЧНО.

НЮ ЙОРК. — Обчислено, що минулого року 91 фундацій, які представляють майно в сумі $800,000,000, видали за один рік на ріжні цілі $52,500,000.

З тих фундацій є найбільшою Фундація Ракефелера, котра має маєток на суму $250,700,000, а другою по ній щодо величини є Фундація Карнеґія з маєтком $237,000,000.

Ракефелерова фундація видала в останньому році $18,200,000.

ДОБРОДІЙНІСТЬ И БРАТЕРСТВО НА ВИМЕРТЮ.

НЮ ЙОРК. —— Чарлз Джансон, „Ґренд Местер оф ди Ґренд Лодж оф Ню Йорк", говорив підчас масонської відправи в катедрі св. Івана на тему любови рідної землі, релігії й взаїмної допомоги. Він казав, що те, що ми звикли називати „добродійною акцією", вже не істнує, і тому стейтова влада вичеркнула назву „добродійність" з ріжних інституцій. Надужиття знищили ідею і ціль добродійности. Тесаме, говорив Джансон, сталося і з братерством.

РЕЄСТРАЦІЯ БЕЗРОБІТНИХ У НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — В 36 бюрах записують безробітних, котрі шукають праці. В Ню Йорку нараховують 750,000 безробітних, з чого яких 160,000 осіб знаходяться у розпучливім положенню. Записують тільки людей жонатих, котрі мають на удержанню родини.

Для жінок уряджуватимуть осібні бюра, почавше від четверга.

Роботу даватимуть з фонду для безробітних, який буде щойно зібраний і який має виносити $12,000,000.

КЕПОН ЗАЖУРЕНИЙ.

ШИКАҐО. — Прийшли тяжкі часи на шикаґовського ватажка бандитів, Ал Кепона. За неплачення податків засудили його на 11 літ тюрми і грошеву кару в сумі $50,000. І нема вигляду, щоби цю кару зменшено.

ҐРІН ПРОТИ БЕРДА ЯК КАНДИДАТА НА ҐОВЕРНОРА.

НЮАРК (Ню Джерзи). — Вилієм Ґрін, президент Американської Федерації Праці, звернувся до Робітників стейту Ню Джерзи з зазивом не голосувати на Дейвида Берда мол., републиканського кандидата на ґовернора стейту. Ґрін називає Берда ворогом робітництва, котрий голосував за потвердження Паркера на суддю „Супрім Корту".

Паркер є відомий із засудів страйкуючих робітників.

ДЕМОКРАТИ ГОРОЮ В КОНҐРЕСІ.

ВАШИНГТОН. — Виходить, що підчас наступної сесії демократи матимуть більшість у палаті послів у Вашингтоні.

АРЕШТУВАЛИ ВБИВНИКІВ ПОСЛА ГОЛУФКА?

ПАТ повідомляє, що в звязку зі слідством в справі вбивства пос. Голуфка поліція арештувала Іллю Бутрина та Льва Крисько, членів ОУН. Оба є тепер у слідчім арешті.

Бутрин це 22-літній ґімназійний абсольвент, родом з Порудя (пов. Яворів). Рік тому Бутрина окружний військовий суд у Познані засудив на 10 місяців тюрми за дезерцію. Кари тієї він не відсидів, бо втік ескорті з поїзду, як його везли з Познаня до Городка Ягайлонського, де його мали переслухувати в справі обвинувачення за саботаж. Від того часу шукали його стежними листами.

Лев Крисько, 25-літній, родом з Унятич (пов. Дрогобич), був слухачем політехніки в Данціґу.

ПІДВИЩЕННЯ КАРИ.

Апеляційний суд у Львові підвищив п. Володимирі Середницькій, абсольвентці учительської семинарії зі Стрия, кару з 1 року на 2 і пів. Засуджено її за шпіонажу. Від трох місяців знаходилася вона на волі. В останніх днях зголосилася добровільно в стрийській тюрмі до дальшого відсиджування кари.

ВЛОМ ДО РЕДАКЦІЇ „ДІЛА".

Невідомі „фахівці" дістались до льокалю Редакції „Діла" та перевели ґрунтовну „ревізію" у всіх бюрках і шафах. Яким чином ці вломники дістались до будинку „Просвіти" — не знаємо, але до льокалю „Діла" дісталися правдоподібно через вікно від подвіря (це вікно виходить на ґалерію), в якому розтяли залізні крати. Приглянувшись докладно наслідкам маніпуляцій „ревізорів", тобто усім повідкриваним бюркам і шафам разом з порозкиданими актами (в Адміністрації), паперами та манускриптами (в Редакції), набрали ми пересвідчення, що влом має не грабіжницький, але радше політичний характер. „Ревізори" шукали інтензивно якихось актів. Та видно, що бажаного не знайшли, бо досі ми не ствердили недостачі ні одного манускрипту. — („Діло").

ВЛОМ ДО ТОВАРИСТВА „ПРОСВІТА".

27. IX. в часі похорону бл. п. Голови Т-ва „Просвіта", Михайла Галущинського, невідомі справники, відкривши фронтові двері до канцелярії „Просвіти", викроїли стіну каси і забрали дрібну готівку. Відійшли незамічені. Поліція веде слідство.

МИТНІ ЗЛОВЖИВАННЯ.

Перед карно-скарбовим трибуналом у Львові ведеться розправа проти двох митних урядовців зі Львова, Маріяна Яхимовича й Едварда Новака, та двох купців з Кракова, обвинувачених у митних зловживаннях, що принесли державному скарбові шкоду на 20 тисяч зол.

ПОЖЕЖА ЧОТИРОХ ВАҐОНІВ СІРНИКІВ.

На стації Біскупиці близько Познаня згоріли чотири ваґони, в котрих були сірники. Пожежу гасило кілька відділів пожежної сторожі. Підчас гашення чотири особи попеклися.

КОМУНІСТИЧНА МОЛОДЬ МАЄ ЛІТАТИ.

Радянський уряд рішив повести серед молоді якнайсильнішу пропаганду за летництво. Для цього АВІОХІМ уряджує в більших центрах Росії спеціяльні клюби для молоді, яких члени мають літати на безмоторових літаках. На початок збудують 1,500 таких літаків.

ДОРОГА ПОЛІТИЧНА ЗАБАВА.

Ґенеральний секретаріят Союза Націй представив буджетовій комісії зібрання Союза буджетовий прелімінар майбутньої конференції в справі роззброєння, що має відбутися в Женеві з початком лютого 1932. Провізоричні обчислення виказують, що ця конференція буде коштувати Союз Націй 4 міліони золотих франків. З тої суми на самі друки преліміновано 2 міліони фр., 1,200,000 призначено на платні для додаткового персоналу, 140,000 на комунікацію, 360,000 на технічні й письменні прилади, 50,000 на репрезентаційні кошти, 50,000 на службові поїздки і решту на непередбачені видатки. Прелімінар числиться з тим, що конференція потреває 6 місяців.

ЯК ВИТАЛИ КОСТЕКА-БЕРНАЦЬКОГО.

Ендецький „Курер Львовскі" приносить досить „пікантний" широкий опис оваційних привітань, з якими зустріли у Новгородщині новоіменованого тамошнього воєводу, бувшого команданта берестейської вязниці, полковника Костек-Бернацького. Отже: бенкети, триюмфальні брами з написами „витай нам, володарю новгородської землі" („кажуть, що сам триюмфатор мав скривитися на вид того напису" — зазначує „К. Л.") і т. п. В Барановичах приймали полк. Бернацького хлібом-сіллю. Приймаючи це, „він відізвався до зібраних: що хліба й соли не потребує, бо має свого подостатком, а від підчинених вимагає тільки праці й виконування приказів". „Знаете мене з Берестя і преси, отже знаете, що зумію"... Там же в Барановичах, мовляв, полк. Костек-Бернацький, після ріжних урочистостей, пішов до костела, „де приймав його вікарій, **бо декан і парох захворіли**" (підкреслення наше. — Ред.)... Зазначуючи цю „недуґу" польських духовників, „Курер Львовскі" тут же підкреслює, що „оваційно принимали його рабіни в божниці і попи в церкві"...

НАЙМЕНШИЙ ВІДЕНЕЦЬ І ВІДЕНКА З НАЙБІЛЬШОЮ ВАҐОЮ.

В одному віденському ресторані відбулися змагання: найменшої висоти Віденця й найбільшої ваги Віденки. В змаганнях побідили: Степан Прошек, високий 1 м. 21 цм., і Софія Шенавер, 35-літня вдова, яка важить 140 кг.

ХТО КОРИСТАЄ З КАС ХОРИХ.

На основі останніх обчислень в Касах Хорих на терені цілої Польщі є обезпечених 2,224,500 осіб. Найбільше членів виказують Каси у воєвідствах познанському, варшавському й келецькому, найменше в новгородському. Львівське воєвідство стоїть на шестому місці.

ДВА ПОЇЗДИ ВИЛЕТІЛИ В ПОВІТРЯ.

Часопис „Явнакас Сінас" повідомляє, що підчас большевицьких маневрів поїзд, який їхав з Ленінграду з транспортом війська, вилетів у повітря. Є багато жертв у людях. Тодія приключилася подібна катастрофа поїзду, що їхав до Карелії.

СТРАШНА СМЕРТЬ У КРИНИЦІ.

При будові криниці в господаря Петра Лучинського в Чижикові біля Львова впала довбня до криниці, глибокої 8 метрів, на парубка Юстина Вовка й убила його на місці. Коли його вітчим поліз у криницю, ще бідака раз хлипнув і заснув на віки.

ЧЕСНІ ПРЕДСТАВНИКИ ВЛАДИ.

Коло Баляніци на Мадярщині впав пасажирський літак, що курсує між Парижем і Букарештом, причому згинуло 6 осіб. Слідство викрило, що жертви катастрофи були ограблені, а потому обляті бензиною і спалені. Підозріння звернулося проти місцевого бурмістра і команданта жандармерії, бо в їх помешканнях знайдено частину зрабованих грошей.

ПЯТЬ ТАЙНИХ ГОРАЛЕНЬ НА ВИЛЕНЩИНІ.

На области виленського воєвідства відкрила поліція пять тайних горален. Самогонку й урядження поліція забрала.

СМЕРТЬ УТІКАЧКИ З ЧЕРВОНОГО РАЮ.

На граничному відтинку Красівщина стежа кордонної большевицької сторожі застрілила 48-літню Анастасію Кокошкову, що хотіла перейти кордон із 14-літнім сином Іваном. Синови вдалося перейти кордон серед дощу куль.

ДЕ БІЛЬША КУЛЬТУРА?

Польський часопис для молоді „Тенча" з 12. вересня 1931 пише ось що: „Американська робітня фільм вислала до Африки операторів, щоби накрутили фільму з життя джунґлів. Як роблено сцени з тиґрами, дістався один з провідників, мурин, у кіґті тиґра. Оператори і їх узброєні помічники крутили далі і — фотографували сцену роздирання мурина тиґром. Колиж ту фільму „Африка говорила" висвітлювано в Лондоні і коли дійшло до сцени роздирання мурина тиґром, публика стала з такою силою протестувати, що фільму усунули з анґлійського ринку. Тепер цю фільму висвітлює Варшава і Краків і ніхто не обурюється, ніхто не протестує, ніхто не відчуває огиди, крім ґр. Замойського. Кіна, де висвітлюють цю фільму, переповнені". — Автор цих стрічок, підписаний буквою „К", дуже обурюється, що таке в Польщі можливе.

В тому самому числі „Тенчи" пише хтось, що на міжнароднім учительськім конґресі середніх шкіл в Парижі стверджено, що справа лікарсько-ґігієнічної опіки є найліпше поставлена тепер з усіх держав у польських школах. Нам здається, що тут добре переборщено. Але ще дивніше те, що ту похвалу виписано саме тоді, коли цю „світової слави" лікарсько-ґігієнічну опіку по польських школах — знесено.

ПОЛЬЩА ЗАКЛОПОТАНА „ДАНЦІҐСЬКИМ КОРИДОРОМ"

ВАРШАВА (Польща). — Міністер справ заграничних, Залеський, заявив ґазетним кореспондентам, що Польща не бажає й не буде вступати в ніякі дискусії зприводу „Данціґського коридора". Польща ніколи не погодиться на ревізію цієї частини Версайського мира, чого домагається сенатор Бора. Взагалі польський уряд не буде робити ніяких кроків зприводу заяви сенатора Бори. Залеський каже, що все польське населення стоїть проти найменшої зміни в питанню Данціґського коридора.

Вся польська преса виступає різко проти заяви сенатора Бори, а також говорить, що Польща буде противитись усіми силами проти розмов про зміну Версайського договору, зокрема в частині про Данціґський коридор. Сенатора Бору деякі ґазети називають німецьким аґентом, бо він, мовляв, знаходиться під впливом німецьких капіталістів з Вол Стріт. В очах польської опінії він є найнебезпечнішим політиком, що хоче створити в Европі знову хаос, бо стоїть за зміну мирових договорів.

У ФРАНЦІЇ ЗАДОВОЛЕНІ З ПОЇЗДКИ ЛЯВАЛЯ.

ПАРИЖ (Франція). — Урядові й політичні кола та громадська опінія назагал задоволені з наслідків поїздки Ляваля до Вашингтону. У Франції кажуть, що Ляваль досяг усього, чого можна було сподіватися від його поїздки. Найголовніше те, що тепер настало порозуміння між Америкою й Францією, що виключає на майбутнє виступи Вашингтону без порозуміння з Парижем, як це було в питанню оголошення президентом Гувером мораторії.

Особливе значіння надають спільному комунікатови президента Гувера й Ляваля, бо це виключає можливість ріжної інтерпретації їх розмов і рішень.

ПРУСАКИ ЗАДОВОЛЕНІ З ЗАЯВИ СЕНАТОРА БОРИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Заява сенатора Бори про ревізію „Данціґського коридора" викликала велике задоволенння й одушевлення в Німеччині. Особливо задоволені з неї Прусаки, що саме тепер святкують 700-ліття завойовання тевтонськими лицарями земель між Вислою та рікою Мемель.

Всі промовці в своїх святочних промовах підносять, що нарешті вже світ починає розуміти, що не можливо далі лишити коридор, який розпанахав на двоє пруські землі. Мира в Европі не буде так довго, доки це питання не буде полагоджене задовольняючо для обох сторін. Так думають і говорять Німці.

ЯПОНІЯ НЕ ПОСЛУХАЄ ЛІҐИ НАЦІЙ.

ТОКІО (Японія). — Нема сумніву, що жадання Ліґи Націй, щоб Японія до 16 листопада звільнила Манджурію, не буде виконане. Правда, це рішення морально зобовязує Японію, як члена Ліґи Націй, якої вона не хоче покинути, але інтереси цілої Японії та Японців у Манджурії вимагають від Японії стояти далі при своїх вимогах безпосередніх розмов з китайським урядом.

У Японії дуже незадоволені з того, що Англія підтримувала в Лізі Націй Америку та Францію. Ґазети кажуть, що колиб Японія відвернулася від Манджурії, то тоді Англія та інші держави багато потерпілиб не лише в Манджурії, але й у цілому Китаю.

ЗАМИКАЮТЬ КРАМНИЦІ З ЯПОНСЬКИМ КРАМОМ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Пекінська протияпонська орґанізація замикає в Пекіні всі крамниці, де продають японські вироби. Для цього три тисячі членів орґанізації ревідують крамниці й де лише знайдуть японський крам, негайно замикають їх.

В Чанґчунґу знову прийшло до боїв між Японцями та китайськими бандами. З обох сторін є вбиті й поранені.

РОСІЯ НЕ БУДЕ МОВЧАТИ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Російський консуль у Цицикарі заявив китайському ґенералови Ченґ Гай Пенови, що як тільки його війська наближаться до Східно-Китайської залізниці, що знаходиться в російсько-китайському посіданню, то російські війська виступлять на охорону цеї залізниці.

Японці кажуть, що це лише большевицький підступ, бо ґенерал Ченґ Гай є большевицьким аґентом і він уже рушив свої війська до Східно-Китайської залізниці, щоб дати притоку російським військам заняти головні міста й стації на цій залізниці.

ҐРАНДІ В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Сюди прибув італійський міністер справ заграничних, Ґранді, для дводенних переговорів з урядом. Він разом з тим репрезентує диктатора Мусолінія, який не може лишити Італії, щоби віддати візиту німецькому канцлерови.

Не зважаючи на всі старання німецьких фашистів та націоналістів, Ґранді не мав такої ґучної зустрічі в Берліні, як Ляваль та Бріян. На вулицях було більше поліції для охорони порядку, ніж народу.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СЕНЗАЦІЯ, А БІЛЬШ НІЧОГО

Одно треба признати сенаторови Борі, що як би не його балакучість, то тьма журналістів, яка наїхала Вашинґтон зприводу конференцій Гувера з Лявалем, не мала би нічого до роботи. А так, не маючи нічого писати про саму конференцію, журналісти розіслали по світі сензаційне інтервю, яке вони мали з Борою.

Сенатор Бора займає дуже важне становище, будучи головою сенатського комітету для справ заграничних. Слово того роду людини в інших краях мало би надзвичайно велике значіння. Але з сенатором Борою так не є. Його поглядів не вважають міродайними для американської політики. Вони здебільша є тільки сензацією.

Та з другого боку, не можна поминути того, що Бора відповів на многі питання міжнародньої ваги в такий спосіб, який відповідає поглядам найвизначніших світових політиків чи фінансістів. Він отверто заявився за знесення воєнних довгів і репарацій. Бора ствердив, що мораторія не є ніяким ліком, а тільки проволокою в ліквідації економічної депресії світа.

Бора забрав теж слово в справі Версайського договору. Він заявився за його ревізію. Він підчеркнув дуже слушно, що можна позаключувати ріжні договори проти нападів, можна забезпечити кордони, але з того ще не виходить, що таке полагодження справи є справедливим, та що населення є задоволене. Тому Бора є тої думки, що мусить прийти мирною дорогою або силою до змін Версайського й інших договорів. Особливо підчеркнув він потребу ревізії Данціґського коридора, Горішнього Шлеська та границь Угорщини.

Та слаба сторона Бори є та, що він не дуже то визнається на всіх тих справах, які порушив. Він повинен би далеко краще знати міжнародні конфлікти, які назрівають в Европі як неминучий наслідок Версайського насильства. Це йому треба би знати як голові того сенатського тіла, яке заважує на американській політиці. І тому він повинен, приміром, уже мати вироблений погляд, чи можна полагодити справу Данціґського коридора. А застановляючися над Польщею, повинен був теж згадати попри Данціґ і Шлеськ ще й про насильне прилучення 7,000,000 Українців до Польщі.

Та Бора цього не зробив. Бо він звик порушувати важні справи поверховно. І тому навіть його слушні завваги вважають більш сензацією ніж висловом американського політичного світогляду.

ШКІЛЬНИЦТВО „РІДНОЇ ШКОЛИ"

За 50 літ свого існування переходила „Рідна Школа" в Галичині ріжні напрямки, залежно від хвилевої потреби та від політичних умовин. Був час, що вона зачала була орґанізувати українських „шкільників", себто вчителів і священиків та тих нечисленних людей, які вичували інстиктом, що справа виховання має особливо важне значіння. Згодом перейшло це товариство на шлях боротьби за долю вчительства, а відтак за долю і якість самого шкільництва, за число і якість усякого роду шкіл, за український внутрішній і зверхній вигляд шкіл, за фонетичний правопис, за матеріяльну піддержку українських дітей по середніх школах (у своїх бурсах) та за все інше, що в дану хвилю лучилося зі справою виховання. Безпосередно займалася тодішня „Рідна Школа" справами виховання української молоді хіба через бурси, через видавництво діточої літератури, чи педаґоґічно-наукового журналу. Щойно в 1898 р. попала „Рідна Школа" на властивий шлях своєї діяльности, з якого не зійшла до сьогодня й не може зійти без нагальної діймаючої шкоди для нації. В тому то році основувало товариство першу дівочу виділову школу у Львові. (Виділова школа, хоч не належить до роду середніх шкіл, дає заокруглене образування, вище від народньої школи). Коли ця школа як слід розвивалася, тоді виринула конечна потреба основувати дівочу учительську семинарію (1903), бо знайшлися дівчата, які забагли дальше вчитися. Істнування семинарії викликало потребу „школи вправ", то є такої, де кандидатки на вчительки вправлялись би в уділюванні науки дітям. Таку школу основано дійсно 1907 р. у Львові. Довго приглядалось українське громадянство, як то буде „Рідна Школа" розвиватися зі своїми приватними школами. Виключаючи давні часи Острожських та часи „брацтв", ми не мали в Галичині ніяких зразків на приватні українські школи. Ми тільки знали, що вони страшенно дороге підприємство та що вони під матеріяльним оглядом мусять приносити втрату. А всеж таки в добрий час, започаткована думка приймалася, хоч доволі пізно, і 1906 р. основано вже першу приватну народну школу в селі Зарваниці, золочівського повіту.

Від тої пори основувано один за другим научні підготовні курси до ґімназії, до семинарії, а то й цілі народні школи. Згодом прийшла черга й на вищі школи. Сотки ріжних громад користали з добродійства рідної освіти, тисячі хосенних тепер громадян брали свою науку в школах товариства „Рідна Школа", тисячі корисних громадян завдячують своє теперішнє становище тільки тій обставині, що могли безплатно чи за мізерною оплатою удержатися в бурсах „Рідної Школи".

Не буду переходити всіх перемін шкільного стану цього товариства, не буду вичисляти, скільки їх упало чи то з причини невідхильного наступу шкільної влади, чи уступлення конечної потреби, чи може декуди навіть через малу напругу з боку таки нашого громадянства, або даної громади. Хочу тільки поінформувати який є стан сьогодні. Він за кожний раз змінюється: з одного боку шкільна або поліційна влада розвязує наші школи, а з другого боку громадянство творить щораз нові. Всеж таки назагал число шкіл доволі скоро росте. Н. пр. в 1928 р. було їх 109, на початку таки цього (1931) р. було 155, а вже в червні цьогож року було їх 171.

Ті школи й виховні заведення розсипані по містах і селах. З огляду на значіння Львова як культурного осередка, та з огляду на шкільні закони в Польщі, на підставі яких Українці не мають права на українську школу в тому місті, має „Рідна Школа" своїх заведень найбільше у Львові, бо 25. Решта розсіяна по цілому краю. Ось їх роди: 46 діточих садків, 18 захоронок, 72 народніх шкіл, 10 ґімназій, 4 учительські семинарії, 9 фахових шкіл, 7 фахових курсів і 6 бурс.

Сила наших приватних шкіл така велика, що проти них не може встоятися державна народня школа. Н. пр. в Космачі чи в Микуличині мусіла держава свої школи звинути, бо не було в них дітей; всі перейшли до наших шкіл. В селі Дзвиняч (чортківського повіту) має наша школа трох учителів на 170 дітей, а до державної, в якій є теж трох учителів, ходить заледви 35 дітей місцевих латинників і декого з двірської служби.

Деякі школи переходили ціле пекло, а деякі таки закрито; закрито теж народню школу в Чорткові, а в Копичинеччині закрито аж 8! Про дві ґімназії „Рідної Школи" (в Дрогобичі й Рогатині) не згадую, бо на цей рік їх знову відкрито. Промислова школа у Львові перейшла таку історію, що ледви чи хто посторонній повірив би в її можливість. А всеж таки — як видно — число тих шкіл росте і буде та мусить дальше рости. До недавна ми бодай дурили себе надією, що використаємо постанови шкільних законів і дорогою плебісциту дібемося української школи, української — бодай щодо мови, з державних фондів. Тепер ця надія відпала. З початком цього року (1931) проголосив президент польської держави декрет із силою закона, яким закріплюється теперішній стан народнього шкільництва в Польщі **на сім років!** А чи було би вже кого ратувати за сім років, коли би ми не взяли справи шкільництва крінко в свої руки! Мабуть не багато осталобсяб до ратунку.

Тому у свій ювилейний рік „Рідна Школа" кидає клич: на українсько-галицькій землі мусить повстати 3,000 приватних українських народніх шкіл. На тій землі мусить стати будинок, в якому буде зосереджуватися вся фахова наука, де наша реміснича молодь буде виховуватися не тільки на добрих промисловців, але й на інтелігентних, характерних громадян. Поважні початки для цього діла мусимо покласти ще цього, ювилейного року „Рідної Школи". Є принятий звичай, що навіть поодиноким особам стараємося зробити якусь милу памятку з нагоди їх уродин, імянин, чи іншої події. А 50 літ праці всенародньої інституції заслугує у відповідному відношені ще більше на це.

Лев Ясінчук.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА.

НЕЙМОВІРНИЙ ФАКТ

Про одну „книгу" і благословенство папи.

Три роки тому, в 1928 році, святкувала офіціяльна Польща і її корінно-польське населення десятиліття державного істнування. З цієї нагоди на книгарському ринку появилося безліч публікацій, яких автори старались білянсувати осяги своєї батьківщини за першу декаду відновленого самостійного життя, чи то загально, чи то спеціяльно на поодиноких ділянках.

Між цими публікаціями вибивалася своєю монументальністю памятна книга найбільш у Польщі поширеного бульварного щоденника, популярного краківського „Курерка"*). Появилась ця книга тільки з початком минулого року.

На богатий матеріял, охоплюючий у сумі всі царини життя польської нації в теперішньому, складаються статті більше двох сотень авторів, із яких чимало мають вироблене імя і належать до найчільніших польських громадян-працьовників. Цей матеріял, уміло розміщений на 1,178 сторінках великої чвірки, дальше велика скількість добре технічно виконаних ілюстрацій, з яких чимало є раритетами, видобутими з музеїв, вкінці — гарний папір і читкий друк — все те надає книзі тревалу вартість.

І саме тому, що вартість її є тревала, що не є це ювилейна макулятура, взяли ми цю книгу в руки після її появи і поринули в лектуру. Побороли ми в собі навіть внутрішню нехіть, яку мимоволі викликає кожний плід друкарського станка краківського „Палацу преси", кожний плід, пронизаний заїлим, зоольоґічним просто шовінізмом, тенденційним наставленням і провокаційною нетерпимістю усього українського і фальшивим патріотизмом.

Читаючи „Десятьліття відродженої Польщі", виловлювали ми перш усього те, що вяжеться з нашим світлим, хоч сумним минулим, і з нашою теперішністю. І здавалося нам чомусь, що після десятка літ, коли розвіявся вже чад кровавого похмілля і „їхне" затріюмфувало, стрінемо безпристрасний літопис, пошанування чужих ідей, святощів і зривів...

Даремно!

Ворожа нам тенденційність „Іл. Курера Цодз." не пощадила і цієї пропамятної книги. Скрізь гнів пана на бунт раба, скрізь ідейне наставлення „яґайлонців" „од моржа до моржа", скрізь нескривана ненависть до зусиль українського народу відбудувати свою державу; ласкавий усміх у сторону „петлюрівців" з одночасним трактуванням їх як гельотів; претенсіональність, яка доходить до смішности (ось зразок: „Білорусини й Українці завдячують свої вольности в Росії польській побіді" —стор. 79); а вжеж найбільша ненависть до галицьких Українців, які посміли вести війну з Поляками.

Редакція з розмислом залишила в книзі плутанину авторами назв нашого народу. І так стрічаємо там: „рускі", українські, „малорускі", „русінські" і навіть „полудньово-рускі". Ціла мозаїка...

У повені ненависного матеріялу, мов острівці, ягайлонські кличі про „рівноправність":

„Політика окупантів (заборцуф) — читаємо в статті „Рахунок совісти" на стор. 56 — працювала проти засади співпраці з Поляками тих усіх народів, яким уже ягайлонський прапор ґарантував вольність і і рівноправність тоді, коли Росія і Німеччина гнобили свої власні народи"...

Серед теперішньої дійсности — це справді гумористична лектура, тим більше, що в дальших уступах цього „рахунку совісти" ніякого признання гріхів немає. Бо гріхи проти „ягайлонської ідеї рівноправности" в інтерпретації „Курерка" і його книги є тільки по стороні тих народів, які ніяк не хочуть всадити голови в ярмо **такої рівноправности.** Ось і все.

Булиб ми ніколи не писали цих своїх заміток з приводу книги „десятьліття", якби не признання папи, яке саме недавно опублікував „Курєрок". Письмом з 16 вересня ц. р. кардинал Пачеллі сповістив про це п. М. Домбровського, дякуючи в імені папи за дарований примірник „величавого твору" й уділяючи Апостольське Благословення для редактора і його співробітників.

Можнаб не вірити тому, якби не факсіміле того письма, відбите в „Курєрку" з 28. вересня 1931.

І доводиться жаліти, що Ватикан не спромігся збагнути духа цієї книги, відзначуючи документ ненависти, національного еґоїзму і нетерпимости, себто прикмет ворожих Католицькій Церкві, своїм благословенням.

Російськими чорносотенцями бридився цілий світ, а польських епіґонів цієї „чорної сотні" благословить папа, падучи жертвою недокладних інформацій.

(„Діло").

*) „Dziesięciolecie Polski odrodzonej" 1918—1928.

Гріш, що даш на рідні школи,
Не пропащий гріш ніколи.
Вернеться, зросте він згодом
В міліони між народом.
А віддасть його Вкраїні
Молоде те покоління,
Що у рідній вчилось школі
Добувати долі-волі.

ЗДЕМОЛЮВАЛИ РЕДАКЦІЮ „РУЛЬ".

До редакції щоденника російської еміґрації в Берліні „Руль" вдерлися 26. вересня 12 однаково зодягнених людей та здемолювали бюра. Розбили шафи та машини до писання, поперетинали телефонічні дроти, порозсипали з бюрок, шуфляд і полиць усі папери. В редакції була лише служниця. Як напасники прийшли, вона втекла. Поліція веде слідство. Подібний напад на цю редакцію був уже тому 3 роки.

А. Кащенко.

З ДНІПРА НА ДУНАЙ

Оповідання для юнацтва з часів скасування Запорожської Січі.

(19)

Перед очима козака встали чарівні степові краєвиди. На північ, де зпід обрію вибігла річка Інгулець, і на південь, куди вона прямувала, було видко її глибоку долину миль на десять в обидва боки. По середині цієї долини, біля Кривого Рога, до неї зійшлися річки: Саксагань, Бокова й Боковенька; а на сході сонця, геть-геть край неба, видко було кряжі, що за ними ховався Базавлук і Запорожська Січ, а на захід сонця прослався рівний степ з ледви помітними лощинами. На всі боки по степах, скільки оком глянь, немов живе море, хвилювалася степова трава, паруючи під промінням сонця, а ген далі, край неба, виникало таємне марево, приваблюючи очі великими озерами блискучої води з зеленими по озерах островами та чарівними містами з мурами й баштами, що, як таємні примари, танули від подиху вітру.

Трудно було відвести очі від чарівного краєвиду, й Гнат довго стояв на могилі нерухомо. У цей час, поруч нього, виникла поважна постать Калниболоцького. Він довго, таксамо, як і Гнат, не зводив очей зі степу, але в погляді його не грала молода бадьорість, як у Гната, а відбився непереможний сум і розпука. Таким поглядсм, яким дивився Калниболоцький на степ, дивиться тільки вдова на труп любого їй чоловіка.

— Краю мій рідний, улюблений!... почав говорити запорожський полковник, немов не помічаючи Гната. — Степи мої розлогі, незабутні! Невже не побачу вас довіку? Щасливий ти, котрий лежиш під сією високою могилою. Ти любив наші рідні степи й твоя душа, що вітає тут над твоєю домовиною, бачить степи, улюблені за життя; нас же, сіромах, лиха доля несе на далеку чужину, в землю бусурменську, щоб там покласти нам свої кістки в нерідну землю!

Полковник замовк, але Гнат не насмілювався навіть поворушитись, щоб не порушити таємних поривань його душі. Минуло кілька хвилин, а козацький ватажок все пильніше придивлявся до далекого обрію, неначе намагався навіки заховати улюблений степовий краєвид у свойому серці.

Нарешті Гнат наважився порушити тишу.

— Батьку полковнику... адже гомонять, що й на Дунаї нам добре буде жити...

Калниболоцький глянув на молодого козака поглядом, повним теплого жалю.

— Ти ще молодий, сину, й жити тобі на світі ще багато. Так, знай, що другої України на світі немає. Воюючи з Поляками, з Волохами, Угорцями й Турками, я багато бачив земель аж до Німецького, й Середземного моря. Добре я знаю Цесарщину*), був навіть у Франції, бо за гроші наймався до Французів воювати їхніх ворогів, а скажу тобі, що такого любого та веселого краю, як наша Україна, ніде я не бачив. Знаю я й Дунай ввесь — добрі по ньому плавні, гарні озера й лимани, але степу біля нього немає. Людей побіля нього рясно, як біля моря піску — ніде нам буде там коней випасати, а про таку волю, як отут у нас на Запорожі, там ми забудеми й згадувати. Так то, сину мій, — докінчив Калниболоцький, — на Дунай мандруй, а Україну на серці май!

Полковник повернув коня й хотів зїздити з могили, але крутобока могила лякала його коня своєю високістю — він упинався й хропів. Щоб допомогти полковникові, Гнат зіскочив зі свого коня, позавязував обом коням очі й звів їх з могили за уздечки.

Осавул з чатівниками був уже далеко й Гнатові довелося їх доганяти. Гнатів Араб вихром побіг степом, розхиляючи на обидва боки високу траву, що була йому по саму шию: тільки будяки велитні, з їхніми гострими колючками, що мов дерева, випиналися з трави своїми червоними, дебелими головами, Гнат обережно обминав, щоб не покалічити тими будяками коня.

У південь, на одному з кряжів безкрайого степу, Петро наглядів косяк тарпанів і йому схотілося, щоб товариство поласувало тарпаниною.

— Бачиш, Гнате, тарпанів? — вдався він до брата.

— Бачу. Добре булоб піймати хоч одного.

— Вловиш їх, якраз! — посміхнувся Петро. Вони бігають, як вітер. От біжи та збери до мене половину задніх чатівників. Будемо полювати.

Петро почав порядкувати козаків до полювання. Він звелів Гнатові та ще двом козакам віддати своїх коней товаришам і залягти з рушницями разом з ним у траві. Останні козаки розбіглися в ліву й у праву руку й скоро всі зникли з очей. Вони оббігли тарпанів далеко стороною й почали навертати їх на стрільців. Зляканi тарпани всім косяком кинулися саме в той бік, де вовсім непомітно, у високій тирсі, лежав Петро з товаришами.

Скоро Гнат поув неначе гудіння вітру.

То наближався косяк диких коней, і скоро земля застогнала від тупотіння кількох сот копит. Ще хвилина, й коні потолочуть стрільців так, що й сліду їх не лишиться...

Коли косяк тарпанів наблизивсь, Петро підвівсь на одно коліно, щоб можна було бачити коней, і підвів до плеча рушницю. Те саме зробив Гнат і останні товариші.

Козацьке око метке: вибухнули чотири стріли й чотири тарпани, підкинувшись на дибки, з жалісним іржанням упали на траву, бючись у смертельних корчах.

З жахом метнулися останні тарпани від зрадливого місця, де стеряли своїх товаришів, і, розбившись на два косяки, зникли з очей за горбами.

Гнат наблизився до вбитих коней. Вони вже сконали й лежали нерухомо. На зріст вони були менші від свійських коней, масти вони були мишастої, копита мали величенькі й розрепані, в усьомуж іншому були, як звичайні коні.

— Чому їх не ловлять та не привчають до господарства? — вдався Гнат до брата.

— Не виживають вони в неволі, — відповів той.

— Тільки ти привяжи його, так він все поб'є й потороще копитами навкруги. Себе понівечить і, або одірветься, або, знесилений, упаде й не їстиме, аж поки й сконає.

Козацтво зраділо здобичі. Тарпанина була далеко смачніша від конини, Запорожціж з Базавлуку не їли мяса й через те всі охочо заходилися поратись біля тарпанів. Не минуло й пів години, як їх обілували, випустили з них киндюхи, порубали мясо на шматки й навантажили на кількох коней.

Проте з обідом довелося сьогодня чекати вечора, бо за ввесь день Запорожці не здибали й ріски води. Тільки над вечір осавул привернув до Вербової Балки, де від давніх часів знав кілька джерел.

Стомлені згагою, коні здалека почули воду й почали іржати, прибавивши ходу. Вершники спустилися в балку й легко зітхнули в холодку під вербами. Проте поїти коней з джерел було неможливо, бо вода вибивалася зпід землі дуже маленькими цівками.

Здавалося, що коні мусять загинути від згаги, але осавул Рогоза вже не вперше ходив Диким Полем і знав, як загадити справі.

— Лопати сюди давайте! — гукнув він до козаків, що везли вагу. Копайте криниці!

Обережно козаки повикопували на джерелах криниці, й поки підтяглося до балки все військо, води по криницях набігло вже стільки, що можливо було брати її відрами на вариво та напувати з них коней.

(Дальше буде).

*) Цесарщиною на Україні звали Австро-Угорщину.

ОРҐАНІЗАЦІЙНА ПЕРЕПИСКА

Впов. Пане Каштанюк!

Прочитавши Ваш проект, попертий головним предсідателем, п. Мурашком, я вповні годжуся, що до злуки відділів прийде як не тепер, то пізніше, бо до того прийти мусить. А поміч нашим старим членам потрібна, і то негайно. Зробити щось муситься на час безробіття.

Нехай Головна Управа висигнує якусь часть гроша з фонду запомогового, а навіть можна взяти з фонду народного, і дасть поміч тим, котрі знаходяться в найгіршім положенню.

Тут наведу один факт. Один з членів нашого товариства був у Союзі 26 років, але не робив один рік і платити не мав чим. Розуміється, місцева каса потерпіла. Опісля він зістав суспендований. По суспензі вже 6 місяців, отже член утратив усі права. Очевидно, організація тому не винна. Але поміч потрібна, і то негайно.

Нехай буде клич Батька Союза: Один за всіх, всі за одного.

Не хочу Вам писати про себе, як 25-літнього члена; не хочу згадувати про свої прожиття в У. Н. Союзі. Нехай згадає про це історія У. Н. Союза. Але коли прийшла кріза, то й мене не минула; вже рік не роблю. І двигаю свій тягар і оплачую орґанізацію навіть в найгірших часах мого життя. Жінка мені хорувала цілий рік на ревматизм. Просьби о поміч я не робив. Але для загалу членів ми мусимо щось зробити, бо і я вже постарівся при Українськім Народнім Союзі.

Отже моя гадка така: Щоби кождий місцевий уряд зробив спис членів у своїм відділі, скільки членів не робить, і як довго вони не роблять. Тоді будемо знати, яку поміч дати тим членам. Думаю, що це питання розвяжете Ви самі, члени Екзекутиви.

Павло Стадник,
гол. радний У. Н. Союза.

Вп. Пане Каштанюк!

Не може дати більшого добродійства наш Батько Союз, понад те, коли приступить до підмоги своїх відділів, а властиво членів У. Н. Союза.

Наш Батько Союз нераз вже показав свою любов до своїх дітей-Союзовців і не одному обтер сльози або виратував з іншого нещастя. Тимбільше тепер, коли настало загальне, нечуване безробіття, наш Батько Союз повинен знайти спосіб, щоби чимскорше приступити до матеріяльної допомоги своїм членам. Тому я вповні годжуся з Вашим проектом і піддержую його.

Ми маємо кілька фондів, з котрих можемо уділяти всякі запомоги, а тимбільше запомогу тим членам, котрі складали до тих фондів свої вкладки тоді, як мали заробіток. Колиж тепер навістило нас страшне безробіття, то треба з тих фондів уділяти всяких можливих запомог, щоби ратувати наші відділи і членів У. Н. Союза, старших і молодших.

Тому Ваша гадка є на часі, щоби меньші відділи в одній місцевости лучилися в один сильний відділ і дати такому відділови добру піддержку; а в тих місцевостях, де істнує один малий відділ, то і тому дати відповідну запомогу.

о. Гр. Пипюк,
секретар Контрольної Комісії У. Н. Союза.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

РАДЯНСЬКА ПШЕНИЧКА В КИТАЮ.

Московсько - комуністичні посіпаки з „радістю" заявлятим.чгіл гп ои свосаноивтив ють, що Америка сполохалася тим, що радянська пшениця звилася на ринках у Китаю. Не дивуйся, читачу, що ця пшениця „радянська", бо для большевиків є ще пшениця: „контр-революційна", „монархічна", „шовіністична", „українсько-націоналістична" й т. п. Словом, „клясова свідомість" у радянщині так поширилася, що нею пересякнуті не лише „радянські безроги", „рядянські вислюки", „радянські" коні, гуси, качки, курки й т. п., але навіть і пшениця. Це такий могутній вплив „Марксової ідеї", або, як кажуть наші селяни на радянщині, „Марсової ідеї", себто тієї, що прийшла з планети Марса.

Ми булиб приємно „сполохані", колиб прочитали, що „радянська" пшениця вільно продається в Києві, Харкові, Одесі, Камянці й взагалі на Україні та навіть і в самій Росії. Ми булиб „приємно сполохані", колиб прочитали в комуністичній пресі, що населення в сталіновій сатрапії вже не тримається на голодовій харчовій пайці й воно не стоїть довгими годинами перед крамницями, щоб дістати кавалок черствого, але у всякому разі не пшеничного, хліба й дрібку соли, коли ще до того має право.

ЧЕРГОВА БЛЬОФОНАДА.

Наступає зима, яка для робітництва буде напевно ще тяжча ніж минула. Всі розмови про зменшення безробіття не виправдуються. Треба нарешті братися урядови, громадським органам, місцевим самоврядуванням і ріжним орґанізаціям за реальну допомогу безробітним. Людей треба ратувати від голоду й зимна.

І ось в осени знову почали кракати ріжні Швабм, Фарели й т. п., що „бизнес поправляється". Може він і „поправляється", але доля безробітного робітника, й навіть працюючого, навпаки: погіршується. Нема що годувати людей обіцянками й надіями, а треба скорше давати їм реальну допомогу та скорше подбати, щоб становище робітника дійсно поправилося.

СОЙМ У НАМОРДНИКУ.

З Варшави прийшли відомости, що Пілсудського „пахолкі" в соймі наділи намордник на соймових послів. Вони провели постанови, що кожен посол може говорити не більше одної години, а маршалок сойму може за 15 хвилин промови позбавити слова промовця, коли знайде сам це потрібним.

Отже маємо перший парлямент у світі, де кождому послови наділи намордник. Досі польський сойм був говорильнею й голосуючою машиною для Пілсудського, а відтепер він обертається в автоматичну голосуючу машину. Ось так шанують у Польщі „недоторканість посольську й право промовляти з посольської катедри". Легко уявити собі, які намордники наложила адміністрація Пілсудського на пресу, літературу та взагалі на „обивателя" його сатрапії.

ТАКОЖ ЗНИЖКА.

Великі молочарські фірми оголосили, що вони скоро знижать у Ню Йорку ціну молока аж... на 1 цент на кварті. А чому вони не знижують його в такій саме висоті, як для фармера упали ціни на молоко, коли порівнати їх з попередніми роками!?

На всі сирі продукти ціни впали, а на фармерські продукти й окремо на збіже впали так низько, як вони вже кілька десятків років тому стояли. Тепер за ту ціну, що колись можна було купити 1 бушель пшениці, можна купити пять, але за хліб робітництво платить зовсім непомітно меньшу ціну ніж платило її, коли збіже було найдорожче.

Отака „справедливість" ріжних спекулянтів, крамарів та синдикатів, що тільки істнують на те, щоб визискувати як продуцента так і споживача. Ось коли пригодиласяб справжня кооперація продуцента й споживача.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

PASSAIC, N. J.

A Membership Drive.

The St. Nicholas Ukrainian Club of 212 President Street, Passaic, N. J., has been directnig during the month of September a membership drive which will continue on until the end of October. At the last business meeting held on October 8th, the following applicants were accepted: Peter Kemka, Katherine Molodovich, Sete Kucha, Sophie Kozlowsky, all of Clifton; Ann Kopinsky, Athenia and Morris Lelet, Passaic.

The St. Nicholas Ukrainian Club is composed of young men and women between the ages of 16 to 25 years who are very active in social, recreational and educational affairs of the city. They have just successfully presented two comedies on September 26th. A Hallowe'en party on Oct. 31st and a dance on November 21st is just a part of the years program.

The roster of names consists of members from the cities of Paterson, Passaic, Clifton, Athenia, Garfield, New York, and Newark. Theif membership totals 50. All aplicants must be of Christian faith and should get in touch with Mr. Alexander Kitlen of 101 Center Street, Clifton, N. J., chairman of Membership Committee.

Marian Adams, Sec'y.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УПРАВИТЕЛЬ ФАБРИКИ ЛЮБИТЕЛЕМ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ.

Тішуся дуже, як вичитаю в „Свободі" про якийсь виступ наших артистів на міжнародній сцені. Ще недавно тут в Америці Українці представлялися під тим оглядом дуже бідно. Тепер ми не є вже останні, бо навіть могли заохотити дуже вибагливу публику своїми культурними цінностями. Та тої чужинецької публики треба стягати більше. Я сам, як є якась українська вистава, якої виконавці ручать, що звеличають українське імя, звертаюся нераз з тікетами до управителя фабрики, в якій працюю.

І так, як тепер 14-го листопада має відбутися концерт „Українського Трія" в Тавн Гол, у Ню Йорку, я зайшов до його канцелярії. Він, як побачив мене, подав руку та каже, усміхнувшись:

„Ну, що там, Джане? Певно знов ви, Українці, маєте якийсь концерт? Українців я мало знаю, хіба тих, що в тій фабриці працюють. Вони є дуже працьовиті і совісні робітники, за що я їх шаную. Зпочатку я мав до вас недовіря, таке, як і до Поляків, Італійців, Греків і Росіян. Але як ви мене завели на концерт українського хору під орудою того геніяльного діріґента О. Кошиця, то я зрозумів, що нарід з такою піснею заслугує на довіря і любов. Коли я ішов на концетр скрипака Придаткевича, то я теж думав собі, що не видержу слухати 2 годині самої скрипки. Показалося, що я був би слухав ще десять годин. То було щось надзвичайного. Це є великий чоловік. Я певний, що ним нюйорські Українці, серед яких він живе, дуже дорожать".

Тепер він взяв від мене 12 тікетів по 2 доляри, бо він прийде не тільки зі своєю родиною, але і зі своїми приятелями. Для них це також велике і рідке свято мати нагоду почути добру українську музику в доброму виконанню.

Тих 12 тікетів не є таке велике число, але справа малася би інакше, якби кождий з нас, що має якісь зносини з чужинцями й Американцями, памятав, що як їх приведе на концерт то зробить прислугу українській справі і пропаґанді української ідеї при помочі рідної музики.

Бо нема сумніву, що „Українське Тріо" здобуде собі нову славу і нове признання в американських часописах.

Іван Варещук,
Ню Йорк, Н. Й.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

ENTERTAINED "VETS."

The Ukrainian Choir of the Ukrainian Holy Ghost Church in West Coatesville recently entertained at the United States Veterans' hospital here with a fine program of selections. More than twenty numbers were on the varied program which made quite a bit with the patients. Rev. Dmytric was the leader of the choir.

(Coates Ville Record, (Oct. 20, 1931).

UKRAINIAN SOCIAL CLUB AT 2ND ANNUAL BANQUET.

CARTERET, Oct. 19. — A pleasing program, interesting talks and a dance were the features of the second annual banquet held in the German Lutheran hall last night.

Edward J. Walsh made an excellent toastmster. The speakers were Councilman Edward J. Dolan, Recorder Nathaniel A. Jacoby, Health Commissioner Joseph Ginda, Councilman Charles A. Conrad, Councilman Joseph Young, Councilman William D'Zurilla, the Rt. Rev. Joseph Zuk, bishop-elect of the Ukrainian diocese, pastor of St. Demetrius church, Rev. Father Michael Lysiak, of Perth Amboy; Assemblyman Elmer E. Brown, Walter Wadiak, president of the club, John E. Donahue.

There were large delegations from clubs in New York, Jersey City and Perth Amboy and the presidents of each brought greetings from their clubs.

Mayor Joseph A. Hermann lauded the spirit of the goodwill of the club, the friendliness that indicates the purpose of their work and the demonstration of good team-work.

"It is my earnest hope," said the mayor, "that you will continue in your present happy way. Such a club is an asset to the borough. Your club makes for happiness and alleviates the burdens of toil and the sorrows of life."

The entertainment numbers included several selections by the club's fine quartet, comprising Stephen and Peter Mortsea, John Duluski and John Sofka; dances by Julia and Anna Bubnick in a number of costumes, Mary Markowitz, Joseph Wadiak, Nadine Koza and Michael Osyf.

In charge of this fine affair were John Duluski, Joseph Pukas, Walter Wadiak, Stephen Mortsea, Catherine Malancheck, Anna Proskura and Joseph Hamadyk.

(Perth Amboy Evening News, October 19, 1931).

З КРАЄВОЇ ХРОНІКИ.

Лава присяглих у Стрию знову видала присуд, яким ствердила вину Василя Сендоги, з Лисович, біля Стрия, в убивстві жінки. На основі цього присуду трибунал засудив його знову на смерть, хоча перший присуд уневажнив Найвищий Суд у Варшаві. — В Дрогобичі арештувала поліція жінку податкового комісаря, Ольгу Татух, з невідомої причини. — Під замітом постачання набоїв для бандитів арештували в Бориславі громадського поліцая, Станислава Жукника. — Біля Станиславова 27-літня Ірина Крайдлер, зредукована урядничка, віддала одержаву відправу матері, а сама покінчила самогубством. — В Сморжі, Тухольці й Славську, скільського повіту, відбувається комунікація на санках, бо в цілому повіті впав сніг і знищив осінні плоди, які були на полі. Коли сніг не зникне, мешканцям скільського повіту загрожує голод.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ ЗІЗД У ЧЕРНІВЦЯХ.

Під девізою „Від слів до діл!" проходив Жіночий Зізд, скликаний „Жіночою Громадою" в Чернівцях.

Зізд відкрила короткою промовою п. Гузарева, витаючи нашу улюблену письменницю, Ольгу Кобилянську, гостей з Галичини: сенаторку Кисілевську й п. Іванну Блажкевич та представників преси. Опісля до почесної президії зізду запропонувала отсі пані: Ольгу Кобилянську, О. Кисілевську, Ів. Блажкевич, Генр. Ясеницьку, Маєрову і В. Лукашевич.

Іменем „Самостійної Думки Української Матери" витала зізд п-ні Сидонія Никирович, а іменем „Жіночого Союза" з Галичини й „Жіночої Долі" п-ні Кисілевська.

Глибоко обдуманий реферат виголосила п-і Гузарева. Бесідниця вказала на бездонну пропасть на селі й завзивала всіх, що звуть себе Українцями, станути до праці над економічним двигненням села. З огляду на кризу не сміємо скласти руки. Треба взятися до зорганізованої суспільної праці. Ця праця не сміє обмежуватися зборами, засіданнями й вечерницями. Головну ролю в цій праці повинна відгравати жінка, бо ніхто не розуміє краще природних змагань людства, як саме жінка. Кожний мусить розуміти своє становище в житті, кожний мусить знати свій обовязок. Референтка перестерігала перед голосним, формальним патріотизмом. Не той український патріот, що носить народній стрій. Народній стрій буде аж тоді національним, коли буде сіяний, тканий і вироблений Українцем. Свій реферат скінчила п. Гузарева зазивом до організації жіноцтва в своїх товариствах. Маєте своє товариство, користайте з нього!

П-і Сидонія Гнідий відчитала реферат на тему ширення національної ідеї-релігії на селі.

Сен. Кисілевська вказала буковинському жіноцтву практичний шлях, яким уже йде зорганізоване жіноцтво в Галичині. „Від організації жіноцтва в місті, від гуманітарної праці, викладів перейшли ми до праці над жіноцтвом на селі. Ми аж у війні пізнали, що значить жінка в родині. Колиб наше сільське жіноцтво було інакше підготоване, то може й визвольна війна випала би була інакше. З землі мусимо тягнути соки, як не хочемо стати народом віджитим. Тому, валім мури, що стали між інтелігенцією, селянством і міщанством. Що нам робити? Мусимо почати боротьбу з темнотою, з неписьменністю. Книжка й газета мусять дійти й до рук селянки. Українські мами мусять виховувати своїх дітей на дійсних Українців, які малиб любов і гордість до свого народу. Темнота під оглядом національним найбільша саме в найнижчих кругах. Мусимо почати боротьбу з нуждою на селі й піднести наш нарід матеріяльно. Треба зробити його паном на тім кусничку землі, який він має. Мусимо дбати також і про фізичне виховання селян. На це є книжочки. Треба вести боротьбу проти алькоголю й тютюну не тільки тому, що вони шкідливі, але й тому, що шкода наших грошей. Інтелігентне жіноцтво мусить перестати бути байдужим. Воно мусить зблизитися до селянки, як сестра до сестри. Це одинокий ратунок, щоб не піти на дно, бо саме це дно має нас вигодувати. Єднаймося в одну силу, в один гурт".

П. Іван Райлян звернув увагу на факт, що українське жіноцтво інстинктовно передбачило війну вже в 1913 році й завзивало жіноцтво приготовитися до неї.

П-і Іванна Блажкевич говорила, що не час нам тепер на плач і сльози. „Кожний нарід має таке положення, на яке заслугує. Не завинив ніхто, що ми впали. Завинили промахи, ми завинили, що наше жіноцтво не було підготовлене до великої хвилі. Щастя всіх нас звязане з добром рідної країни. Нема лиха, щоб на добре не вийшло. Та перша справа — хліб і страва. Подбайте, щоб наше село мало хліб і щоб забралася нужда. А з нужди вирве нас кооперація. Кооперація є донька нужди. Данія завдячує виключно кооперативній роботі своє теперішне становище. Ірляндці клали основи під кооперативну роботу, а зі зростом економічного життя — зростала і їх політична сила". Бесідниця вказує на поступ кооперації в Галичині. „300,000 членів-кооператорів мають галицькі кооперативи. Маслосоюз має вже монополь на масло в Польщі. Сирівці ми вже переробляємо самі. Село в нас жиє вже з олівцем у руці. У нас лунає клич дрібної поголовної ощадности. Цих ощадностей назбиралося вже на міліони. Кооперація має також виховниче значіння. Беріть собі примір з нас, запрягайте жінок до кооперації. Бо жінка є її душею".

По 10-хвилинній перерві говорили ще д-р Когут, п-і Пилат, ще раз п-і Блажкевич і інші. Після того рішено оснувати на зиму кооперативні курси. До переведення цієї справи вибрано комітет, до якого ввійшли: д-р Когут, Степан Тимчук та Ілля Райлян, а з жінок: п-і Левицька, п. Гарасимович і п. Р. Радзієвська.

На цьому зізд закінчено.

ВІДОЗВА
ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА.

Наближається 6-тий випуск слухачів Української Академії в Подєбрадах (Чехословаччина). Серед студентів, яким залишилося ще 7 місяців до закінчення студій в Академії, є 19 осіб таких, що не зможуть нормально довчитися без допомоги Благодійно-Допомогового Комітету при У. Г. А. Коли Благодійно-Допомоговий Комітет їм не допоможе, то це або позначиться на їх здоровлі та успішности праці, яко студентів Академії, або й примусить більшість з них цілком покинути Академію та лишитися недоуками.

Благодійно - Допомоговий Комітет шукає виходу з цього положення. Він шукає засобів, щоб уможливити цим немаєтним студентам закінчити студії в Академії, щоб стати найкориснішими для своєї батьківщини.

Всі професори та службовці Академії, як відомо, з року в рік регулярно щомісячно платять досить значні для їх буджету вкладки до скарбниці Благодійно-Допомогового Комітету на допомогу немаєтним студентам. Але, на жаль, цих засобів не вистарчає. І тому Благодійно-Допомоговий Комітет звертається з цим закликом до українських громадян, які мають більший чи менший заробіток, а також до українських установ та організацій, допомогти йому виконати його завдання й надіслати свої посильні пожертви.

Зокрема Благодійно-Допомоговий Комітет звертається з цим проханням до колишніх слухачів Академії, що вже стали на власні ноги. Управа Благодійно-Допомогового Комітету хотілаб вірити, що й ці останні, як і все наше свідоме громадянство, відчувають необхідність допомогти Благодійно-Допомоговому Комітетови, тобто, взяти участь у матеріяльній підтримці великої національної справи, якій служить Академія.

Пожертви надсилати через Обєднання, або на адресу:

Komitet Pomoci Posluchacum,
Podebrady-Lazne, C. S. R.,
Ukrajinska Hospodarska Akademie,

В. Іванис, в. р., голова, доцент,
М. Плющ, в. р., секретар, студ.,
М. Тузів, в. р., скарбник, студ.

ПОСОЛКА МІЛЕНА РУДНИЦЬКА ПРО НАКЛЕПИ „ІЛ. КУРЄРА ЦОДЗЕННОГО".

(Лист до Редакції „Діла").

Женева, 15. вересня 1931.

Високоповажаний Пане Редакторе!

Не відмовте помістити на сторінках Вашого часопису осьяке пояснення: Від довшого часу присвячує краківський „Ілюстровани Курєр Цодзенни" моїй особі та моїй громадській діяльности своєрідну „увагу". Я не вважала досі потрібним реагувати на лайки і наклепи цеї газети, з огляду на її відоме становище до цілости українського життя. Тому не спростовувала я також „інформацій", поданих женевським кореспондентом цього часопису про мою діяльність у Женеві та зокрема про мою промову на Конґресі Національностей, в якій по твердженням цеї газети (ч. 248 з 8. вересня ц. р.), я „сміла обкинути Польщу, її уряд і владу безліччю наклепів і брехонь". Повний текст моєї промови є в стенографічному протоколі конґресу і з нього можна переконатися, що я не говорила ніяких „наклепів і брехонь", а навела лише факти про умовини життя укр. населення в Польщі та про події з минулого року, коли на порядку нарад конґресу знайшлася справа звітів з положення поодиноких національних ґруп.

Сьогодні попалося в мої руки число „Ілюстрованого Курєра" з дня 14. вересня ц. р., з якого я довідуюся про мої здогадні енунціяції в справі „ревеляційних" листів, опублікованих „Курєром". З огляду на те, що ці „ревеляції" знайшли деякий відгомін на сторінках закордонної преси та що вони є одним з засобів поборювання української справи на женевському ґрунті, вважаю своїм обовязком ствердити рішучо, що ніколи в ніякій, ні прилюдній ні приватній розмові я не сказала, немовто я „не стидалась би існування співпраці між німецькою владою й Українцями" та що „Українці мусять шукати зовнішніх союзників". Ціла ця вістка є злобною видумкою.

Прийміть вислови правдивої до Вас пошани

Мілена Рудницька.

ТАРЗАНІВ СИН.

Чорний дикун веслував човен на середину ріки. Він був переляканий стріляниною й не знав, що робити далі. Бейнес почав підводитися в човні. Чорний пособив йому й посадив його. Та тут грянув стріл з берега ріки й чорний почув біль у всьому тілі. Грянув другий стріл і він, похитнувшися, впав у воду, тримаючи в руках весло. Ще одна куля просвистіла недалеко від голови Бейнеса.

— o —

Бейнес знову схопив свій револьвер. Течія несла човен вниз ріки. Напів лежачи в нім, Бейнес почав відстрілюватися від Мальбіна, що, лежачи на березі, стріляв у нього. Швед був тяжко поранений, а тому не міг твердо тримати рушниці. Це вратувало Бейнеса від смерти. Та й Бейнес не міг твердо тримати в руках револьвера, а тому не влучив Мальбіна, хоч як старався поцілити його. Нарешті сили покинули обох.

— o —

Ще кілька разів стрілили обидва. Бейнес повалився на дно човна. Але він не був убитий, лише виснажений від утрати крови й великого напруження нервів. Течія понесла човен далі здовж берегів ріки. Скоро човен заховався за закрутом ріки. Мальбін уже не бачив човна та він і не мав сили далі стріляти. Бейнес упав у забуття й стратив притомність. Так він лежав кілька годин, пливучи по течії.

— o —

Згуки стрілів долетіли далеко в глибину джунглів. Їх почув один білий верховець, що зі своїми слугами продирався через джунглі. Високий, огрядний і сильний мущина, він у джунглях чогось шукав. По обличчу його було видно, що він був дуже зажурений. Це був господар фарми, де Меріем знайшла собі притулок. Він вернувся до дому й коли дізнався, що Меріем зникла, подався в джунглі.

— o —